

**EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES
VĒSTURĒ
9. KLASEI**

2010. gada 4. jūnijā
SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

1. uzdevums (4 punkti).

Sarindo notikumus hronoloģiskā secībā!

- A** Tiek dibināti latviešu strēlnieku pulki
- B** Rīga nonāk zviedru varā
- C** Notiek pirmie Vispārējie latviešu dziesmu svētki
- D** Izveidojas Livonija
- E** Rīgā atklāj Brīvības pieminekli

– – – –

Aizpilda skolotājs:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Kopā par 1. uzd.: _____

2. uzdevums (6 punkti).

Kurā vēstures periodā tapuši minētie vēstures avoti? Pieraksti katram vēstures avotam atbilstošā vēstures perioda ciparu!

- 1 Senie laiki
- 2 Viduslaiki
- 3 Jaunie laiki
- 4 Jaunākie laiki (20. gs., 21. gs.)

Vudro Vilsona „Četrpadsmit punkti”	
Egila Skallagrimsona sāga	
Kurpnieku cunftes šrāgas	
Molotova–Ribentropa pakts	
Hammurapi likumi	
Napoleona kodekss	

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

Kopā par 2. uzd.: _____

3. uzdevums (5 punkti).

Katram Latvijas vēstures notikumam pieraksti atbilstošu vēsturiskās situācijas burtu! (Uzmanību! Viena vēsturiskā situācija ir lieka.)

Latvijas vēstures notikums	Burts	Vēsturiskā situācija
1 Baznīcu demonstrācijas		A Trešā Polijas–Lietuvas dalīšana
2 Latgales zemnieki iegūst personisko brīvību		B Katoļu baznīcas reformācija
3 Luterāņu draudzes nodibināšana Rīgā		C Zviedrija nostiprinās zemēs ap Baltijas jūru
4 Muižu redukcija Vidzemē		D Livonijas sabrukums
5 Kurzemes un Zemgales hercogiste tiek pievienota Krievijas impērijai		E Dzimtbūšanas atcelšana Krievijā
		F 1905. gada revolūcija

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Kopā par 3. uzd.: _____

4. uzdevums (5 punkti).**Uzmanīgi izlasi tekstu!**

20. gadsimta sākumā Eiropas lielvalstis savā starpā sacentās par ekonomisko un politisko ietekmi. Lai īstenotu savus plānus, valstis slēdza militāri politiskas savienības. Izveidojās Trejsavienība un **A**. Savstarpējās nesaskaņas un militarizācija noveda pie pasaules kara, kurā iesaistījās 38 valstis.

1915. gadā frontes līnija sasniedza Kurzemi. Krievu armijai atkāpjoties, Latvijas teritoriju pameta ap 800 000 iedzīvotāju, kas kļuva par **B**. Lai apturētu vācu armijas virzīšanos uz priekšu, Krievijas armijas virspavēlniecība atļāva veidot latviešu nacionālās brīvprātīgo vienības – **C** bataljonus. Brīvprātīgo rindās iestājās daudzi **B** no Kurzemes. Nozīmīgākās **C** cīņas notika 1916. gadā Nāves salā un Tīrelpurvā.

Kara gaitā iezīmējās **A** pārākums. To nodrošināja bruņojuma modernizācija un ASV iesaistīšanās **A** pusē. 1918. gada 11. novembrī, līdz ar Kompjeņas pamiera parakstīšanu, karadarbība beidzās. Starpvalstu attiecības turpmākajā periodā noteica **D** miera līgums. Pēc pirmā pasaules kara, saskaņā ar **D** miera līgumu, tika izveidota starptautiska organizācija – **E**, kuras uzdevums bija veicināt valstu sadarbību un risināt konfliktus miera ceļā.

Kuriem vārdiem jābūt burtu A, B, C, D, E vietā?**A** _____**B** _____**C** _____**D** _____**E** _____

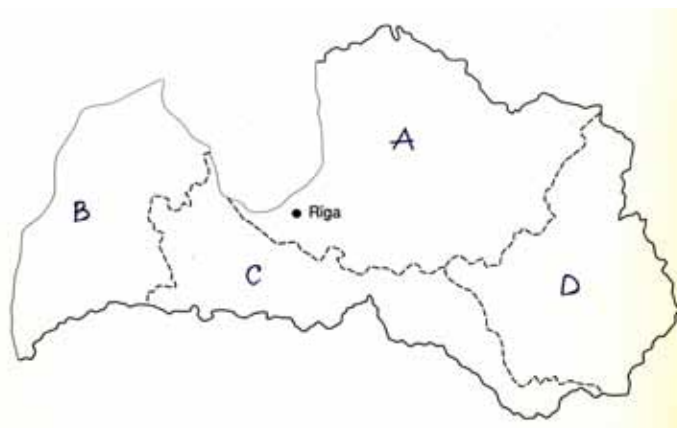
1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Kopā par
4. uzd.: _____**5. uzdevums (3 punkti).****Aplūko kartoshēmu! Ieraksti tabulā atbilstošus burtus!**

	Burts
Kurā Latvijas daļā atrodas Āraišu ezerpils?	
Kuru Latvijas daļu 1772. gadā pievienoja Krievijas impērijai?	
Kur atrodas pilsēta, kurā 1919. gada pirmajā pusē darbojās Latvijas Pagaidu valdība?	

1. _____

2. _____

3. _____

Kopā par
5. uzd.: _____

7. uzdevums (6 punkti).
Izpēti pastkartes A, B, C!

<p style="text-align: center;">A</p> <p style="font-size: small;">Uzraksts uz karoga: Miers un laime! Uzraksts uz zemeslodes: Laimīgu Jauno gadu!</p>	<p style="text-align: center;">B</p> <p style="font-size: small;">PĒRĒZĪGUS MĒS SEEMAS SWĒHTKUS</p>
---	---

C

Latvijai - 90

Kurā laikposmā radušās šīs pastkartes? Kuras pazīmes par to liecina? Atbildes ieraksti tabulā!

Laikposms	Burts	Pazīme
20. gs. 20.–30. gadi		
20. gs. 50.–60. gadi		
20. gs. 90. gadi – 21. gs. sāk.		

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____
- 4. _____
- 5. _____
- 6. _____

Kopā par 7. uzd.: _____

Kopā par 1. daļu: _____

**EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES
VĒSTURĒ
9. KLASEI**

2010. gada 4. jūnijā
SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

Rūpīgi izlasi avotus un atbildi uz jautājumiem!

Avots A

Darba disciplīna demokrātiskā zemē var būt tikai labprātīga. Daudz labāk to saprot lauku sētā, kur saimnieks un strādnieks, kuri vēlēšanās balsojuši katrs par savu sarakstu, abi strādā vienu darbu un vakarā sēd pie viena galda. Tur šī vienošanās jau ir notikusi. Abiem viņiem viens uzdevums – saimniecība. [...] Būs laba saimniecība – būs labāka alga un uzturs. Galvaspilsēta šīnī brīdī atspoguļo tikai tās uzskatu pārvērtības, kas notiek pašā tautā. [...] Pirmā vietā tagad jānostāda valsts saimniecība. Cik labi tiks vesta šī saimniecība, cik ražīgi tiks izlietoti tautas spēki un līdzekļi, tik liela arī būs katra atsevišķa pilsoņa labklājība, ko valsts spēj dot.

(Skalbe Kārlis. Mazās piezīmes. Rīga, 1924)

Avots B

Pārveidojot valsts pārvaldes un pašvaldības iekārtu, Kārļa Ulmaņa valdība visur cenšas izvest vadonības principu – lai iestādes priekšgalā atrastos viena persona, kurai piešķirtas lielas tiesības, bet no kuras prasa arī lielu atbildību. Tāpēc pilsētās likvidētas līdzšinējās domes un galvenā pilsētu saimniecības vadība uzticēta pilsētu galvām kopā ar pilsētu valdēm. Uz laukiem pagastu saimniecības vadīšana un rīkošana uzticēta valdības ieceltiem pagastu vecākiem. Pārveidojot valsts un pašvaldību iestāžu darbību, valdība centusies stingri ievērot nacionālās taisnības jeb latviskās Latvijas principu.

(Frīdis Zālītis. Latvijas vēsture. Rīga, 1937)

Avots C

1941. gada 19. decembra rīkojums, ko izdod ostministrs Alfreds Rozenbergs (Alfred Rosenberg), nosaka obligātos darba pienākumus okupētajos austrumu apgabalos. Latvijas jauniešu iesaistīšanas nolūks pusmilitārajā valsts darba dienestā (Reicharbeitdienst) ir iegūt lētu darbaspēku, apzināt potenciālos karotājus un jauno cilvēku prātos savlaicīgi nostiprināt okupācijas varai labvēlīgu ideoloģiju.

Ar draudiem un viltu, vervējot un rīkojot mobilizāciju, Latvijas iedzīvotājus, vīriešus un sievietes, piespiež doties darbos uz Vāciju. Darba pārvalde iesauc 20 000 un nosūta darbos ārpus Latvijas 16 000 iedzīvotāju.

(Latvijas okupācijas muzejs: dokumentu krājums. Rīga, 1998)

Avots D

Komunistiskā partija māca mūs rūpīgi vērtēt pagātnes mantojumu, izmantot visu to, kas ir progresīvs un veicina mūsu augšupeju. Tas, kas neatbilst šīm prasībām, nav mums vajadzīgs, tas jāatmet. Par novecojušu, laika garam neatbilstošu ieražu atzīstama Līgo svētku jeb Jāņu svinēšana. Laikmetā, kad padomju cilvēks liek pamatus dižajai komunisma celtnei, nepareizi un nelietderīgi būtu celt godā pagānu ieražas. Darbaļaužu audzināšanai ir izmantojamas tikai progresīvas tradīcijas. Protams, ko svinēt un nesvinēt, ir katra pilsoņa personiskā darīšana. Bet valsts un sabiedrības atzinumu un atbalstu var izpelnīties tikai progresīvi jaunā laika svētki un svinības.

(Cīņa. – 1961. – 24. marts)

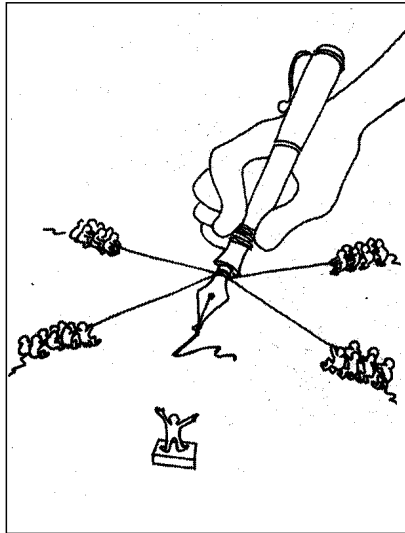
Avots E

Skolotāju streika laikā 1994. gada rudenī sāka iezīmēties risinājumi ļoti grūtam un sāpīgam izglītības finansēšanas reformas procesam pārejas laikā Latvijā. Liela nozīme ir dažādu sociālo slāņu aktivitātēm, kā, piemēram, inteliģences, zemnieku, pašvaldību, pensionāru u. c., kā arī profesionālo organizāciju sanāksmēm.

(Ievads politikā. Rīga, 1998)

Avots F

R. Vitkovska karikatūra. Rīga, 1988.

1. Par kuru Latvijas vēstures periodu stāsta avoti? Izvēlies pareizo atbildi un apvelc to! (1 punkts)

- A 19. un 20. gadsimts
- B 20. gadsimts
- C 20. gadsimta beigas un 21. gadsimts

Aizpilda skolotājs:

1. _____

2. Atzīmē ar X tabulā, kuru politisko režīmu izpausmes saskatāmas avotos A, B, C, D, E! (5 punkti)

Avots	Demokrātiskais režīms	Autoritārais režīms	Totalitārais režīms
A			
B			
C			
D			
E			

2. _____

3. Uzraksti pazīmes, pēc kurām tu noteici attiecīgā politiskā režīma veidu!
(Uzmanību! Dažos avotos atrodamas vairākas pazīmes.) (8 punkti)

Avots **A** – _____

Avots **B** – _____

Avots **C** – _____

Avots **D** – _____

Avots **E** – _____

3. _____

4. Izmantojot avotus un savas zināšanas vēsturē, atbilde uz jautājumiem!
(9 punkti)

4.1. Uzraksti, kurās Eiropas valstīs ir pastāvējuši totalitārie režīmi! (3 punkti)

4.1. _____

4.2. Uzraksti, kuras valstis bija izveidojušas totalitāros režīmus Latvijā! (2 punkti)

4.2. _____

4.3. Izmantojot avotus **C, D, F** uzraksti kādi paņēmieni tika izmantoti totalitārā režīma nostiprināšanai Latvijā! (4 punkti)

• _____

• _____

• _____

• _____

4.3. _____

Kopā par
4. uzd.:

5. Rūpīgi izpēti avotu F un atbildi uz jautājumiem! (4 punkti)

5.1. Uzraksti jēdzienu, kas raksturo varas iestāžu liegumu izplatīt informāciju, kuru atzīst par nevēlamu! (1 punkts)

5.1. _____

5.2. Raksturo, kā jēdziena saturs atspoguļots karikatūrā! (2 punkti)

5.2. _____

5.3. Uzraksti, kuru politisko režīmu raksturo karikatūra! (1 punkts)

5.3. _____

Kopā par
5. uzd.: _____**6. Izmantojot avotus A, E un savas zināšanas, uzraksti un izskaidro demokrātiska režīma priekšrocības un trūkumus! (4 punkti)**

Priekšrocības _____

Trūkumi _____

6. _____

7. Izskaidro jēdzienus! (3 punkti)

• Demokrātija _____

• Diktatūra _____

• Okupācija _____

7. _____

Kopā par
2. daļu: _____

**EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES
VĒSTURĒ
9. KLASEI**

2010. gada 4. jūnijā
SKOLĒNA DARBA LAPA
3. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

Iedomājies, ka tu esi iekārtojies izstādī par nozīmīgākajiem notikumiem Latvijas vēsturē 20. gadsimtā! Izvēlies vienu notikumu! Uzraksti šī notikuma aprakstu, norādot laiku, vietu, cēloņus, norisi, sekas un iesaistītās personas! Pamato notikuma nozīmīgumu!

Uzmetums.

Notikums _____

Laiks _____

Vieta _____

Personas:

Cēloņi:

Norise:

Sekas:

**EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES
VĒSTURĒ
9. KLASEI**

2010. gada 4. jūnijā
DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

Vērtēšanas kritēriji

1. daļa

1. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katriem diviem savstarpēji pareizi sakārtotiem notikumiem.

Kopā – 4 punkti.

2. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildi. **Kopā – 6 punkti.**

3. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildi. **Kopā – 5 punkti.**

4. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildi. **Kopā – 5 punkti.**

5. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildi. **Kopā – 3 punkti.**

6. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu atzīmējamo svētku vai atceres dienu un 1 punktu par katru attiecīgā vēstures notikuma aprakstu. **Kopā – 4 punkti.**

7. uzdevums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildi. **Kopā – 6 punkti.**

Kopā par 1. daļu – 33 punkti.

2. daļa

1. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par pareizi apvilktu atbildi. **Kopā – 1 punkts.**

2. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizu atbildi. Ja vienam avotam atzīmētas vairākas atbildes, vērtējums – 0 punktu. **Kopā – 5 punkti.**

3. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu pazīmi. (Piemēram: iespējamās atbildes avotā A: vairāki saraksti vēlēšanās, brīvas vēlēšanas, izvēles iespēja – 1 p.; avotā B: likvidē vēlētas pārvaldes institūcijas; nacionālisms – 2 p.; avotā C: viena ideoloģija, iebiedēšana – 2 p.; avotā D – viena ideoloģija – 1 p.; avotā E: drīkst streikot, biedrošanās brīvība – 2 p.)

Kopā – 8 punkti.

4. jautājums.

4.1. Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi uzrakstītu valsti (PSRS vai Padomju Krievija, Vācija vai Trešais Reihs, Itālija). (3 p.)

4.2. Skolēns iegūst 1 punktu par katru pareizi nosauktu valsti: PSRS vai Padomju Savienība, Vācija. (2 p.)

4.3. Skolēns iegūst 1 punktu par katru no avotiem uzrakstītu paņēmieni. (4 p.)

Kopā – 9 punkti.

5. jautājums.

5.1. Skolēns iegūst 1 punktu, ja uzrakstījis „cenzūra”.

5.2. Skolēns iegūst 2 punktus par vispusīgu karikatūras analīzi, sasaistot redzamo ar problēmas skaidrojumu: vārda brīvības ierobežošana, viena cilvēka diktāts; skolēns iegūst 1 punktu, ja uzrakstījis un izskaidrojis tikai vienu pazīmi; 0 punktu, ja tikai aprakstījis attēlu, nedodot skaidrojumu. (2 p.)

5.3. Par atpazītu totalitāro vai autoritāro režīmu skolēns iegūst 1 punktu. **Kopā – 4 punkti.**

6. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par pareizi uzrakstītu priekšrocību, skolēns iegūst 1 punktu par tās izskaidrojumu. (2 p.)

Skolēns iegūst 1 punktu par pareizi uzrakstītu trūkumu, skolēns iegūst 1 punktu par tā izskaidrojumu. (2 p.) **Kopā – 4 punkti.**

7. jautājums.

Skolēns iegūst 1 punktu par katru pilnīgi izskaidrotu jēdzienu (par nepilnīgu vai daļēju jēdziena skaidrojumu iegūst 0 punktu).

Kopā – 3 punkti.

Kopā par 2. daļu – 34 punkti.

3. daļa *

Kritēriji Punkti	1. Saturs un valoda	2. Vēstures jēdzieni	3. Fakti	4. Cēloņsakarības
2	Saturs atbilst tēmai, ir izsmeļoši, vēsturiski pamatots notikuma nozīmīgums. Teksts ir loģisks. Ievēroti pareizrakstības likumi. Nav kļūdu vēstures jēdzienu rakstībā, ir dažas stila vai gramatiskās kļūdas.	Minēti 3 vai vairāk atbilstoši vēstures jēdzieni, kurus lieto, raksturojot minētos notikumus.	Minēti vismaz 3 precīzi vēstures fakti, kas saistīti ar minētajiem notikumiem.	Norādīti notikuma būtiskie cēloņi un sekas.
1	Notikums pamatots daļēji, balstoties uz emocijām. Ir daudz pareizrakstības kļūdu, taču jēga ir uztverama.	Minēti 1 vai 2 vēstures jēdzieni, kurus lieto, raksturojot minētos notikumus.	Minēti 1 vai 2 precīzi vēstures fakti, kas saistīti ar minētajiem notikumiem.	Norādīti notikumam būtiski vai nu tikai cēloņi, vai tikai sekas, vai arī norādītie cēloņi un sekas nav būtiski šim notikumam.
0	Teikumu uzbūve un pareizrakstības kļūdas traucē uztvert saturu. Ja darbs neatbilst tematam, tālāk nav vērtējams.	Nav izpratnes par vēstures jēdzienu lietošanu.	Nav izmantoti vēstures fakti. Fakti ir kļūdaini.	Cēloņi un sekas nav norādītas.

*Iegūto punktu skaits jāreizina ar 2.

Kopā par 3. daļu – 16 punkti.